

Діагностика рівня знань в майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів про інноваційні педагогічні технології у професійній діяльності

Л. В. Міськевич, Н. С. Журавська

Національний університет біоресурсів і природокористування України
Corresponding author. E-mail: luydmula14@gmail.com; juravska@ukr.net

Paper received 22.10.19; Accepted for publication 04.11.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-PP2019-208VII85-08>

Анотація. У статті зазначено важливість педагогічної інноватики для розвитку рівня освітньої системи та проаналізовано необхідність застосування електронної освіти (E-Learning) для підготовки майбутніх фахівців. Розглянуто класифікацію інноваційних педагогічних технологій навчання та технологій управління навчальним закладом. Здійснено аналіз рівня знань в майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів про сутність та класифікацію інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності за допомогою використання авторської анкети.

Ключові слова: керівник; загальноосвітній навчальний заклад; електронна освіта; інноваційні педагогічні технології; професійна діяльність; діагностика.

Вступ. Вплив сучасного суспільного розвитку освітньої системи формує потребу у добре підготовлених керівниках загальноосвітніх навчальних закладів, які володіють необхідними вміннями та знаннями щодо застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності. Адже зміни, які відбуваються в системі освіти, потребують пошуків нових та ефективних методів в управлінській діяльності керівників навчальних закладів. Тому, під час професійної підготовки майбутніх керівників необхідно звернути увагу на формування готовності до застосування інноваційних педагогічних технологій.

Короткий огляд публікації за темою. Сучасні умови національних та глобалізаційних викликів формують потребу у вдосконаленні освітньої системи та переведення її на більш високий рівень. Тому постає питання вдосконалення освітнього процесу у загальноосвітніх навчальних закладах (ЗНЗ) та впровадження інноваційних педагогічних технологій (ІПТ) для забезпечення ефективності навчання [1, с.151–155]. Оскільки керівники ЗНЗ є ключовою фігурою в управлінні, і саме вони відіграють важливу роль у функціонуванні закладу освіти, то особливо важливою є організація професійної підготовки майбутніх фахівців [2, с. 28–33]. Мається на увазі підготовка студентів магістратури, які навчаються за освітньою програмою «Управління навчальним закладом». Відповідно до досліджуваного нами питання, акцентуємо свою увагу на сформованості знань майбутніх керівників ЗНЗ про застосування ІПТ у професійній діяльності [3, с.256–260]. У педагогічній та психологічній літературі питання психологічної готовності до інновацій, як умову успішної професійної діяльності майбутніх керівників навчальних закладів та психологічну готовність майбутніх керівників навчальних закладів до інноваційної діяльності досліджувала Л. Омельченко [4, с. 366–373]; сутність та функції інноваційного менеджменту в освіті – Л. Карамушка, С. Ніколаєнко та ін. [5, с. 12]; підготовку керівника загальноосвітнього навчального закладу до рефлексивного управління – Н. Журавська, С. Немченко та ін. [6, с. 235–244]; вимоги до професійної підготовки сучасного менеджера – В. Жигір, С. Ящук та ін. [7, с. 163–167]; аналіз стану підготовки менеджерів

освіти до виконання професійних функцій – С. Амеліна, М. Торган та ін.[8, с. 23–27].

Мета статті – здійснити діагностику рівня знань про ІПТ в майбутніх керівників ЗНЗ за допомогою авторської анкети та висвітлити результати проведеного опитування серед студентів магістратури спеціальності 073 «Менеджмент», освітня програма «Управління навчальними закладами».

Результати та їх обговорення. Дослідниця Л. Омельченко визначає готовність майбутнього керівника навчального закладу до інновацій з точки зору інтегративного підходу як складну особистісно-професійну характеристику його особистості, що визначає спрямованість на розвиток власної управлінської діяльності, активність та самостійність у педагогічному процесі, творчу реалізацію професійних завдань, створення інноваційних методів та стратегій педагогічної діяльності [4, с. 366–373]. Готовність фахівців базується на отриманих знаннях та здатністю застосовувати їх у професійній діяльності.

Досліджуючи питання про інновації та діяльність керівників навчальних закладів розглянемо класифікацію інноваційних педагогічних технологій навчання та технологій управління навчальним закладом. У педагогічній літературі до *інноваційних педагогічних технологій навчання* відносяться: педагогічна технологія критичного мислення, технологія навчання як дослідження, інтегральна педагогічна технологія, технологія розвивального навчання, технологія формування творчої особистості, технологія особистісно-орієнтованого навчання, проектна технологія, технологія диференційованого навчання, технологія гуманістичного навчання, технологія модульно-розвивального навчання, технологія групового навчання та технологія індивідуалізації процесу навчання. *Технологіями управління навчальним закладом* є наступні: управління ЗНЗ як технологічний процес, управління навчально-методичною роботою ЗНЗ, управління науковою роботою ЗНЗ, управління міжнародною діяльністю ЗНЗ, управління фінансово-господарською діяльністю ЗНЗ [9].

На сучасному етапі освітнього та суспільного розвитку педагогічна інноватика набуває особливого значення, адже, завдяки їй створюються умови для формування нового педагогічного знання та особистісної

інноваційності освітан. Досліджуючи питання ІІТ в управлінській діяльності керівників навчальних закладів, не можемо не звернути увагу на застосування електронної освіти - ключової рушійної сили в багатьох галузях, яка саме вважається необхідною умовою розвитку сучасного суспільства. Система освіти потребує висококваліфікованих керівників, які володіють необхідними знаннями та вміннями, необхідними для здійснення професійної діяльності в умовах технологій, що постійно змінюються і розвиваються, а також опанувати та активно впроваджувати у практичну діяльність технічні нововведення. Завдяки електронній освіті (E-Learning) [10] забезпечується оновлення форм, засобів, технологій та методів викладання навчальних дисциплін, через що вона вважається одним з інструментів розвитку інформаційного суспільства.

З метою дослідження рівня знань майбутніх керівників ЗНЗ про ІІТ у професійній діяльності було проведено опитування серед студентів магістратури спеціальності 073 «Менеджмент», освітньої програми «Управління навчальним закладом». Опитування проводилося із застосуванням розробленої авторської анкети, яка складається із 18 запитань. Визначили рівень знань про ІІТ в майбутніх керівників навчальних закладів у професійній діяльності. А саме, їхні знання про сутність та класифікацію, необхідність впровадження та значення ІІТ у професійній діяльності, окрім того, вважаємо за доцільне визначити мотивацію студентів до навчання, прагнення до саморозвитку, наполегливість, ставлення до навчання тощо.

1. Студентам ставилося запитання про їхнє *ставлення до навчання*. Узагальнення результатів опитування свідчить, що студентам притаманне свідоме ставлення до навчання (100% – відповідь – «так»). Це свідчить про те, що студенти розуміють потребу у навчанні, в результаті чого вони зможуть реалізуватися в суспільстві.

2. На запитання «*Чи працюєте Ви над самовдосконаленням?*» 81% студентів обрали відповідь так, а решта – 19% – частково. Процес самовдосконалення є досить важливим для майбутніх фахівців і відбувається у формах самоосвіти і самовиховання. Самовдосконалення базується на вдосконаленні отриманих знань, вмінь та навичок, а також постійного формування особистісних позитивних якостей.

3. У нашому дослідженні вважаємо за доцільне визначити: якими є *основні мотиви* майбутніх фахівців до навчання. Адже мотиви представляють собою таку спонукальну силу, яка сприяє залученню студентів до освітнього процесу та активізує розумову діяльність. Відповідаючи на запитання, студенти обирали із наведеного списку основні спонукальні мотиви для навчання. На думку майбутніх фахівців за ступенем важливості спонукальними мотивами для навчання є: 1) бажання самореалізації, як хорошого фахівця; 2) перспектива стати висококваліфікованим фахівцем; 3) перспектива мати гарно оплачувану роботу; 4) втілення власних амбіцій і планів на перспективу; 5) бажання продовжувати сімейну династію; 6) повага оточуючих; 7) розуміння громадського обов'язку; 8) почуття змагальності в групі; 9) небажання отримувати зауваження від викладачів та командирів.

4. Здатність особистості до постановки цілей та здатність визначати шляхи їх досягнення характеризує *наполегливість студентів*. Така характеристика є важливою для майбутніх фахівців, адже під час здійснення управлінської діяльності, перед керівниками стоїть багато важливих завдань. Їм потрібно вирішувати питання діяльності всього навчального закладу, та, що є не менш важливим, вміти працювати з підлеглими. Для забезпечення ефективної професійної діяльності, управлінням потрібно ставити цілі та шукати оптимальні шляхи для їх досягнення. Наступне запитання анкети - «Чи маєте Ви звичку ставити перед собою цілі та визначати можливі шляхи їх досягнення?». Студенти відповіли на це запитання так: 72% студентів відповіли позитивно, а 28% вибрали відповідь «Ні». Аналіз відповідей свідчить про те, що під час професійної підготовки викладачам потрібно звернути увагу на формування знань у студентів про технологію прийняття управлінських рішень, яка розкриває склад та послідовність процедур, які сприяють вирішення питань освітньої установи тощо.

5. Вважаємо, що доцільним буде дізнатись про *сприйняття навчального матеріалу* студентами, адже від цього залежить рівень їхніх знань. Тож, аналізуючи відповіді на запитання «Чи завжди Ви на заняттях намагаєтесь максимально охопити навчальний матеріал?» ми отримали наступні відповіді: 41% студентів обрали відповідь - «Залежить від навчальної дисципліни та її зв'язку із майбутньою професією»; 35% – «Завжди»; 9% – «Залежить від того, наскільки володіє педагогічною майстерністю викладач»; 6% – «Завжди працюю на максимальній межі своїх можливостей»; 5% – «У мене рідко виникає бажання сприймати навчальний матеріал»; 4% – «Ніколи».

6. У наступному пункті анкети ми запропонували вписати *свої пропозиції*, які вони б хотіли запровадити в освітній процес. Майбутні фахівці пропонують зробити освітній процес більш «відкритим»; налагодити комунікацію між викладачами і студентами; збільшити години для практичних робіт; зменшити кількість предметів та збільшити години для їх вивчення; організувати виїзні заняття на підприємства, фірми тощо; систематично застосовувати ІІТ; співпрацювати з іноземними навчальними закладами задля отримання досвіду; можливість вибору навчальних предметів; покращення матеріально-технічної бази. Серед студентів були й такі, що вважають освітній процес ефективним та не бачать потреби у внесенні змін.

7. Оскільки ми визначаємо рівень знань студентів про ІІТ, то нам необхідно дізнатись, чи розуміють майбутні керівники *сутність зазначеного поняття*. На думку студентів ІІТ – це нові підходи до навчання; нові втілення в освіту; нові технології, якими володіє педагог; новостворені чи вдосконалені технології, які змінюють обсяг, якість соціальної сфери (нові технології навчання, виховання, управління) (інтерактивні технології); новітні технології, які спрощують працю в педагогічній сфері; впровадження чогось нового; це технології, які виникли недавно та мають певні прогресуючі функції і можливості, введення нових технологій навчання; нова методика спілкування і виховання; нововведення в освіті та нові розробки у педагогіці; технології, що відповідають вимогам часу та включають

методики та засоби нового типу; застосування передових методик у навчанні; використання програм, навчальних сайтів тощо.

8. До ІПТ студенти відносять: відеоуроки, вебіари, навчальні платформи Едера, інтерактивні технології, брей-ринг, мозковий штурм, особистісно-орієнтоване навчання, інформаційні технології, модульно-розвивальне навчання, 1+1. Оскільки класифікація ІПТ досить широка, то бачимо, що студенти не достатньо обізнані у цьому питанні.

9. Що ж стосується запитання про доцільність впровадження ІПТ у професійну діяльність керівників навчальних закладів, то студенти вважають це необхідністю. Оскільки, як вважають майбутні фахівці, таке впровадження є результатом інтелектуальної діяльності людини; воно спонукає людей до розвитку, вивчення та пізнання нового, і застосування його для отримання бажаного результату; формує особистість керівника більш відкритою, збагачує його досвід організації управлінської діяльності тощо.

10. До *навчальних дисциплін*, на думку студентів, які сприяють формуванню знань майбутніми керівниками навчальних закладів про ІПТ у професійній діяльності відносяться: психологія управління, менеджмент, законодавча база управлінської діяльності, педагогіка, керівник закладу освіти, ділова іноземна мова, педагогічні та освітні технології, комп'ютерні науки, методологія та організація наукових досліджень. До навчальних дисциплін, на думку студентів, яким вони надають перевагу відносяться: менеджмент, оскільки дисципліна допомагає зрозуміти суть управління та підібрати ефективні управлінські методи; ділова іноземна мова, керівник навчального закладу; психологія управління, методологія організації наукових досліджень.

11. Студенти вважають, що досить ефективними шляхами вдосконалення змісту підготовки, які потрібно застосовувати для покращення професійної підготовки майбутніх керівників є: вивчення міжнародного досвіду; освітній процес, де 50% займатимуть лекції і 50% – практичні заняття; відвідування курсів з підвищення кваліфікації: семінари, вебіари та дистанційні курси для керівників для забезпечення безперервної освіти; використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.

12. Майбутні фахівці переконані, що знання про інноваційні педагогічні технології у професійній діяльності будуть корисними, оскільки ІПТ стають основою подальшого професійного розвитку тощо.

13. Для того, щоб знати, яким чином можна вмотивувати студентів до навчання, необхідно знати, від яких чинників залежить навчальна активність майбутніх фахівців під час аудиторної роботи. В результаті аналізу відповідей студентів ми виявили, що для 32% – усвідомлення важливості навчання для майбутньої професії; для 24% – бажання висловити власне бачення на певну проблему; для 22% – від необхідності отримання оцінки; для 19% – індивідуальний стиль діяльності викладача; 3% студентів завжди пасивні під час занять.

14. Наступне запитання анкети «Чи володієте Ви технологічними знаннями, необхідними для вирішення

конкретних педагогічних завдань в умовах застосування інноваційних педагогічних технологій?» дало можливість проаналізувати, що лише 50% майбутніх фахівців володіють такою можливістю.

15. Навчальна активність студентів під час аудиторної роботи залежить від: для 20% студентів – необхідність отримання оцінки; для 20% – бажання висловити власне бачення на певну проблему; 20% – індивідуального стилю діяльності викладача; 32% – усвідомлення важливості навчання для майбутньої професії; 8% завжди пасивні під час занять.

16. Управлінська діяльність керівника навчального закладу є дуже важливою, оскільки від рішень керівника залежить діяльність всієї освітньої установи. Тому ми вважаємо, що управлінці повинні вміти аналізувати власну поведінку. Так, наступним пунктом нашого опитування є визначення вмінь студентів проаналізувати власну навчальну діяльність. Отже, 53% студентів мають звичку аналізувати власну навчальну поведінку, давати самооцінку своїм вчинкам, решта – 47% не володіють такою звичкою. Аналіз відповідей свідчить про те, що під час професійної підготовки майбутніх керівників навчальних закладів необхідно звернути увагу на формування такого вміння у студентів.

17. Під час аналізу відповідей ми виявили, що 52% студентів відчують потребу у додаткових знаннях щодо планування власних перспектив, організації робочого часу і робочого простору, шляхів та способів самовдосконалення, 48% студентів не відчують такої потреби.

18. У заключному пункті анкети було визначено умови, які на думку студентів, дозволили б сформулювати або вдосконалити свої навчальні якості. Серед них: більша свобода творчої діяльності, вільний простір, свобода дій, грошова винагорода, збільшення кількості практичної діяльності, більше вільного часу на самоосвіту і саморозвиток, можливість практичного застосування теоретичних знань.

У результаті проведеного анкетування ми визначили рівень знань майбутніх керівників ЗНЗ про ІПТ: студентів з високим рівнем знань – 24,99%, середнім – 56,74%; низьким – 18,27%.

Висновки. Отже, проаналізувавши відповіді студентів, вважаємо, що для підвищення рівня знань майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів про інноваційні педагогічні технології у професійній діяльності необхідно: збагатити навчальний матеріал і розкрити сутність терміну «інноваційні педагогічні технології» та їх класифікацію; звернути увагу на спонукальні мотиви студентів і методику навчання фахових дисциплін, ставлення викладачів до кожного студента, сприяти саморозвитку особистості та формуванню мотивації до навчання у майбутніх фахівців. Подальше дослідження зазначеного питання полягає у побудові моделі формування готовності майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів до застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Л. В. Міськевич, “Наукові підходи до визначення критеріїв та рівнів сформованості готовності майбутніх керівників навчальних закладів до застосування інновацій в управлінні” // *Scientific journal «ECONOMICS AND FINANCE». Perspectives of research and development*, 2017. С. 151–155.
2. С. О. Кубіцький, Л. Ю. Кочеригін, “Організація індивідуальної роботи з дисциплін професійно-практичної підготовки студентів аграрних вищих закладів освіти”, монографія, 260 р., 2017.
3. Л. В. Міськевич, “Сучасний стан підготовки майбутніх керівників навчальних закладів в системі вищої освіти” // *Науковий журнал «Молодий вчений»: Педагогічні науки*, 2017. 6(46). С. 256–260.
4. Л. М. Омельченко, “Психологічна готовність до інновацій, як умова успішної професійної діяльності майбутніх керівників навчальних закладів” // *Науковий журнал НУБіП України: Педагогіка, психологія, філософія*, 2016. 233. С. 366–373.
5. С. М. Ніколаєнко, “Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України”, дис. док. пед. наук, “Університет менеджменту освіти” АПН України, Київ, 2009.
6. N. S. Zhuravska, “Globalization as factor of influence on educational development. Scientific development and Achaemenes”, monography, 2018. V. 3, London. P. 235–244.
7. S. P. Yashchuk, “Legal protection of the environment in Ukraine nuclear power. Trendy ve vzdělavani 2013”, *Mezinárodní vědecko-odborná konference*, 2013. Olomouc, P. 163–167.
8. С. М. Амеліна, “Інноваційні процеси і технології в освіті” // *Збірник матеріалів: розвиток сучасної освіти: теорія, практика та інновації*, 2016. Київ. С. 5.
9. М. В. Михайличенко, Я. М. Рудик, *Освітні технології*. 2016. Київ, Україна: ЦП «КОМПРИНТ». С. 584.
10. Т. О. Пушкарьова, О. М. Мельник, “Електронна освіта і її розвиток в Україні”, *Комп’ютер у школі та сім’ї*, 2013. 3. С. 16–17.

REFERENCES

1. L. V. Miskevych, “Scientific approaches to determining criteria and levels of preparedness formation in future top-managers’ educational establishments for the use innovations in management” // *Scientific journal «ECONOMICS AND FINANCE». Perspectives of research and development*, 2017. P. 151–155.
2. S. O. Kubitskyi, L. U. Kocherygin, “Organization of individual work in disciplines of professional and practical preparedness of students of agrarian higher educational establishments of education”, monography, 2017. P. 260.
3. L. V. Miskevych, “Modern condition of preparedness of future managers of educational establishments in higher education system” // *Naukovyi jurnal «Molodyi vchenyi»: Pedagogichni nauky*, 2017. 6(46). P. 256–260.
4. L. M. Omelchenko, “Psychological readiness for innovation as a condition for successful professional activity of future managers of educational institutions” // *Naukovyi jurnal of NULES of Ukraine: Pedagogika, psychologiia, philosophiia*, 2016. 233. P. 366–373.
5. S. M. Nikolaienko, “Theoretical and methodological basics of management of innovative development of educational system of Ukraine”, *dis. dok. ped. nauk*, “Universytet menedjmentu osvity” APN Ukrainy, Kyiv, 2009.
8. S. M. Amelina, “Innovative processes and technologies in education” // *Zbirnyk materialiv: rozvytok suchasnoi osvity: teoriia, praktyka ta innovatsii*, Kyiv, 2016, P. 5.
9. M. V. Myhailichenko, Ya. M. Rudyk, *Educational technologies*, 2016. Kyiv, Ukraina: TsP «Komprynt». P. 584.
10. T. O. Pushkariova, O. M. Melnyk, “E-education and its development in Ukraine”, *Computer at family and school*, 2013. 3. P. 16–17.

Diagnostic of level of knowledge of future managers of general educational establishments about innovative pedagogical technologies at professional activities

L. V. Miskevych, N. S. Zhuravska

Abstract. The importance of pedagogical innovation for the development of the educational system level, and the necessity of using the E-Learning for the training of future specialists are analyzed. The classification of innovative pedagogical technologies of education and technologies of management of education establishment is considered. The analysis of the level of knowledge of the future managers of general educational establishments about the essence and classification of innovative pedagogical technologies at professional activities with using the author’s questionnaire.

Keywords: manager; general educational institution; e-education; innovative pedagogical technologies; professional activities; diagnostic.